

Levél.

Lelkem Testvérem! Az idő a tavasz jegyében áll. Hiába mostoháskodnak s gorombáskodnak a hideg szelek. Hiába kergetik a fekete szürkés felhőket s zudítják le a jeges zuhanyt. A Tavasz feltartóztathatlan erővel bont rügyet, fakaszt virágot, A benne rejlő ható okok, tényezők, életelvek törvényei szerint vezetett erőinek éppen az életelv okánál fogva hatniok, tenniök kell az erősen körülhatárolt cél szerint.

Az élet mosolyogva nevet feléd a virágba csattant rügyekről. Önfeledten burkolózol a nap meleg sugaraiba s egész lényed csaknem megrészegülve issza, szivja a fényt. Szeretnéd forró szerelmesen magadhoz ölelni s ha lehetne magadba csókolnád a meleg tavaszi sugárnyalábokat. Így lesz a prózából költemény. Így ölt minden anyag formát, csakhogy minde-nik a benne rejlő életelvek, természetes és erkölcsi törvények irányítása szerint.

Rövid egy tagu szó: van. Ez a „van“ a maga rövidségében az egész világegyetemet magában hordja. Megmérhetetlen dimenziók, át nem hidalható mélységei a magasságoknak, roppant tömegek szédületes forgásu gyorsasága és iramlása, törvényektől mozgatott anyagok és lények miriádjai e szócskában léteznek, élnek, hatnak, működnek és érvényesülnek. S a miriádok soklélesége csodálatos rendet tart. A világegyetem koncertjében nincs egy dissonáns hang. Tökéletes a harmónia és egyetértés. Az eredmény a szó szoros értelmében vett kultúra, a kitűzött cél legpontosabb elérése. De csak azért, mert az életelvek és ható okokkal megvan a jóviszony. Soha függelemsértés nem esik. Minden engedelmesen cselekszi a maga természetének megfelelő törvény parancsát, utbaigaztását. A természetben rendetlenség nincs s ezért fondáksák, félfordulás, ellenmondás és zűrzavar, no meg politika és liberalizmus sincs.

„Van.“ Ez így önmagában következmény, eredmény. Van fa, virág, nap, tűz, víz, egyéb millió és millió anyag és van ember. Dacára annak, hogy ez a „van“, mint eredményt, következményt, egy egész világegyetemet foglal magában, de egyetlen egy: a létrehozó ok, az okot működésbe hozó ható erő, a törvényt megszabó, mozgást irányító s az egésznek harmonikus célt kitűnő szellemi hatalom nincs benne. Nincs. És nem is lehet. Miért?

Lelkem, te is vagy, én is, sok millió vagyunk. De hogy én legyek, azt nem én magam akartam. Magamat sem nem akarhattam, sem el nem képzelhettem. Volt idő, mikor nem voltam. Az életbe lépésem előtti időkről a magam tapasztalatából nem tudok semmit. Hallottam Atilláról, Árpád, szent Istvánról s ezer más nevezetes egyénről. De személyesen nem láttam egyiket sem. Ha önmagamot el tudtam volna képzelni és létezőmet akarni, úgy mindig és öröktől volnék s így Isten volnék. De ez nem áll sem rám, sem egyetlen létezőre sem. Tehát, ha mégis vagyok, úgy az engem létrehozó erőnek, ható oknak rajtam kívül kell lennie és ez áll reám úgy, mint mindenre, akár szerves, akár szervetlen lény legyen is az. Ezt a ténymegállapítást a létezésből a józanész követeli s egyben a létrehozó okból az októl való feltétlen függést is. Ha az egész világegyetem függő viszonyban áll a rajta kívül eső októl s a benne elhelyezett törvényektől, akkor az ember is függ ugyanattól az októl s az ő természetébe lerakott természetes és erkölcsi törvényektől. Tehát teljesen értéktelen és hamis fogalom az erkölcsi liberalizmus megállapítása az ember elveszti erkölcsi függetlenségéről.

Az ember, ez a dualisztikus lény, mint anyag, függ az anyag törvényeitől és mint szellem, mint az anyagnak formája, függ a szellem erkölcsi törvényeitől. Így teljesen hamis az emberi szabadság s főképp a lelkiismereti szabadság abban a formában, hogy és mert az ember teljesen független lény, így teljesen szabad. Tehet-vehet saját belátása szerint. A maga föltétlen ura, akinek nem rendelkezik és parancsol senki s mert ilyen, ezért jogában áll a saját belátása szerint alakítani meg a maga felfogását erkölcsről, törvényről s olyan törvényeket alkot magának, amelyek őt semmiben sem korlátozzák s már csak azért

se korlátozhatják, mert ő önmagában, minden rederőszakolt erkölcsi törvény nélkül is feltétlenül erkölcsös, becsületes és jó. Neki nincs szüksége a rajta kívül álló Ok gyámködszóra, irányítására. De meg ilyen Ok nincs is. A vallás találmánya lélek, Isten s ezekre a babonás butaságokra, lomtárba való középkori ócskaságokra nincs szüksége. Egymagában elég a józanész arra, hogy mindent megértsen s az összes miértek titkait megfejtse.

Ez a materilisztikus liberalizmus, anyagelvű erkölcsi szabadosság dióhéjba foglalt kátéja, másképpen a modernség és haladás hangzatos jelszavaiba öltözve kacérkodik, hinti a romlás és bomlás magvát, telhetetlen mohósággal szivja az ifjuság üde ártatlanságát, vesztegeti pénzzel, gyönyörrel, cimmal, karrerrel a becsületet s kaján örömmel töri derékon az öntudatot, az akarat fegyelmét s a meg nem alkuvó férfi jellemet.

Ugy-e lelkem, minket a nyomor, szenvedés és minden értékünk, kincsünk elvesztése tanított meg szívből gyűlölni ezt a nyugatról hozott nemzetpusztító átkot. Oh ha 48-as dicső elődeink feltámadva meglátnák, hogy az ő nemesen értett és alkalmaszott liberalizmusuk hová sülyedt és hova rántotta magával a nemzetet, ugy a kétségbeesés szakasztaná meg szívüket s megátkoznák a haldokló átkával az egész nyugati kulturát, modernséget és azokat, akik férfi és vezető létükre gerincteien, nevetéses figurákká, puhányokká lettek a liberalizmus kezében és engedték, hogy a nemzet megrabolva ősei erkölce, becsülete és jellemétől, most teljes züllésben fetrengjen s rabláncot csörgetve koldustarisznyásan vánszorogjon végpaszulása felé, ahol: „A sirt, hol nemzet sülyed el, népek veszik közül,“ s a sülyedő nemzetet oláh, cseh és szerb bocskor s a liberalizmus gunyakajaja rugja majd sírjába.

Lelkem ird fel ezt is, ezt az alattomos, orgyükos liberalizmust! Erdély nincs! Te és sok ezerezen számüzött földönfutók, saját hazánkban csak megtört idegenek vagyunk. Ezt legnagyobb részben a Jászi Oszkár-féle liberalis nemzetiségi politikának köszönhetjük. Csak ird fel a többi mellé! És haladj a küzdelmek útján. Él s örökösödik felettünk a liberalis materialista filozofia tanítása dacára is a minket létrehozó Ok, a magyarok szent Istene. Te csak járd őseid tiszta erkölce, meg nem vesztegethető s alkuvó becsületessége útján. Állanak a Kárpátok, áll Erdély, hiába cirkalmazták azt el tőlünk papiroson. A papíros türelmes. De a mi öntudatunk, akaratunk, fajunk és erkölcsünkhöz való ragaszkodásunk mindennél erősebb.

Lelkem ezért s így a miénk őseink szép Magyarországa, mert természetes erőket s erkölcsi életalapigazságokat semmi-féle fufangu liberalizmus meg nem dönthet, ha maga a Sátán és Ármány lenne, akkor sem Higyj, türrj, dolgozz! Feltámadunk!

Zete.

KI VAGY TE . . . ?

Ki vagy Te, hogy így jössz felém,
Mint holdsugár szélén a szemhatárnak?
Égő szemem szomjas mélyébe zárlak
Utvesztő utam bolygó éjjelen.

Ki vagy Te, hogy így jössz felém?
Szálló akord hurján egy ó-gitárnak.
Büvösbájos melódiákba árad
A mosolyod s remegve hallom én.

Ki vagy Te és miért jössz így felém?
Miért nyujtod felém fehér kezed
Lágy szirmaim mint ajkát halk remény?

Miért tekint reám így két szemed?
Oh, miért nézem én e két szemet
Mint messze holdfényt éjek-éjjelen?

1919.

Ajtay Miklós.